

บทที่ 5

บริบทของคนจีนในสังคมเมืองเชียงใหม่

1. ประวัติเมืองเชียงใหม่โดยสังเขป

1.1 ความหมายของล้านนาและนพบุรีศรีนครพิงค์

หากจะกล่าวถึงคนจีนหรือคนไทยเชื้อสายจีนในเชียงใหม่โดยไม่กล่าวถึงประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่ ดินแดนที่พวกเขาเข้ามาตั้งถิ่นฐานเลขนั้น ก็จะทำให้การศึกษาในครั้งนี้ไม่สมบูรณ์แบบ ทำให้ไม่ทราบถึงที่มาและสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการสร้างฐานะและการดำเนินธุรกิจของบรรดานักธุรกิจชาวไทยเชื้อสายจีนเหล่านี้ พรรณเพ็ญ (พรรณเพ็ญ อ่างใน มิ่งสรรพ์ ขาวสะอาด และคณะ, 2547: 137-140) อธิบายว่าคำว่า “ล้านนา” ซึ่งแต่ก่อนใช้กันว่า “ลานนา” หมายถึงดินแดนที่มีนาจำนวนนับล้าน คู่กับคำว่า “ล้านช้าง” ที่มีความหมายว่าดินแดนที่มีช้างนับล้านตัว เหตุที่เอกสารโบราณของล้านนาแต่เดิมเขียนคำว่า “ลานนา” ก็เนื่องมาจาก การเขียนเอกสารในสมัยโบราณแทบจะไม่ใช้วรรณยุกต์เลย จึงมีทั้งคำว่า “ล้านนา” และ “ลานนา” จนในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้นระบบการเขียนอักษรธรรมล้านนาจึงมีการใช้รูปวรรณยุกต์อย่างชัดเจน สำหรับขอบเขตของล้านนาในอดีตนั้นประกอบไปด้วยบริเวณภาคเหนือของประเทศไทย ดินแดนบางส่วนของพม่า จีน และลาว โดยมีเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางการปกครอง ปัจจุบันจะหมายถึงพื้นที่ 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบนของไทยซึ่งได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง พะเยา แพร่ น่านและแม่ฮ่องสอน

ตามตำนานเจ้าสุวรรณคำแดง กล่าวว่า พวกถั่วหรือละว้า ได้สร้างเมืองชื่อ เขมรฐบุรี ต่อมาเมืองนี้ถูกข้าศึกรุกราน พวกเขาจึงขอพระอินทร์ให้ช่วยปกป้องรักษาให้รอดพ้นจากความพินาศ แต่มีข้อแม้ว่าพวกถั่วทุกคนต้องรักษาศีลห้า แล้วพระอินทร์จะประทานของวิเศษคือ บ่อเงิน บ่อทอง และบ่อแก้วให้อย่างละ 1 บ่อ ถั่ว 9 ตระกูลจึงอาสารักษาศีลห้าตลอดชั่วชีวิต พระอินทร์จึงประทานให้บ่อละ 3 ตระกูลเฝ้ารักษา แล้วให้เรียกชื่อเมืองนี้ว่า “นพบุรี” ส่วนคำว่าพิงค์จะมาจากคำว่าปิง หมายถึงแม่น้ำปิง คำว่าเชียงใหม่ คือเมืองใหม่ที่พ่อขุนมังรายสร้างขึ้น ซึ่งมีหลายเมืองในรัชสมัยของพระองค์ ดังนั้นการเรียกเมืองจึงเรียกเต็มว่า “นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่” มาตั้งแต่สมัยโบราณ (อรุณรัตน์, 2525: 3-4)

1.2 ยุคสมัยของเมืองเชียงใหม่

อนุ เนินหาด(อนุ, 2547:1-9) กล่าวถึงประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงใหม่โดยสังเขปว่า เมืองเชียงใหม่สถาปนามาตั้งแต่สมัยพญาเม็งรายในพ.ศ. 1839 โดยมีกษัตริย์ในราชวงศ์มังรายปกครองมาถึง 18 พระองค์ กล่าวกันว่าในสมัยพระเจ้าติโลกราช เมืองเชียงใหม่มีกองทัพที่เข้มแข็งทัดเทียม

กับกรุงศรีอยุธยาของพระเจ้าบรมไตรโลกนาถจนสามารถยกไปตีเมืองพิษณุโลก หลังจากตีตกเป็นเมืองขึ้นของพม่า ในปี พ.ศ. 2101 ทำให้เชียงใหม่ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของพม่าถึง 200 ปีเศษ ต่อมาเมื่อสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกสามารถขับไล่พม่าออกจากดินแดนล้านนาแล้วจึงโปรดเกล้าให้เจ้ากาวิละเป็นเจ้าเมืองเชียงใหม่ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2325 เป็นต้นมา เชียงใหม่ปกครองโดยราชวงศ์ “เจ้าเจ็ดคน” เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ทั้ง 9 พระองค์คือ

1. พระเจ้ากาวิละ
2. พระเจ้าธรรมลังกา
3. พระเจ้าคำฝั้น
4. เจ้าพุทธวงศ์
5. พระเจ้ามโหตรประเทศ
6. พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์
7. พระเจ้าอินทวิชยานนท์
8. เจ้าอินทวโรรสสุริยวงศ์
9. เจ้าแก้วนารีรัฐ

การดำรงตำแหน่งของเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ต้องได้รับการแต่งตั้งจากพระมหากษัตริย์ที่กรุงเทพฯ ผู้ครองนครที่เป็นพระเจ้าจึงได้รับการพระราชทานแต่งตั้งเป็นกรณีพิเศษ เมืองเชียงใหม่อยู่ในฐานะเมืองประเทศราชของกรุงรัตนโกสินทร์ ต้องส่งเครื่องราชบรรณาการต่อกรุงเทพฯ 3 ปีต่อครั้ง เมื่อเกิดศึกสงครามจึงต้องยกทัพลงไปช่วยกรุงเทพฯ ดังเช่นการปราบเจ้าอนุวงศ์แห่งนครเวียงจันทน์ เป็นต้น

ในสมัยพระเจ้าอินทวิชยานนท์ รัฐบาลสยามในรัชกาลที่ 4 สนใจเมืองเชียงใหม่มากขึ้น เนื่องจากอังกฤษได้แผ่อำนาจมายังหัวเมืองล้านนา รัฐบาลจึงต้องจัดให้หัวเมืองล้านนาเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรไทย ขณะเดียวกัน ป่าไม้สักที่มีอย่างมากมายจะเป็นรายได้เข้าแผ่นดินที่สำคัญของสยาม

เมืองเชียงใหม่รวมทั้งหัวเมืองล้านนา เปลี่ยนแปลงจากเมืองประเทศราชมาเป็นส่วนหนึ่งของมณฑลลาวเฉียงในปี พ.ศ. 2436 เมื่อมีการปฏิรูปการปกครองของรัฐบาลสยาม โดยมีพระยาทรงสุรเดช (อิน นุนนาค) มาดำรงตำแหน่งข้าหลวงใหญ่ มีการตั้งหน่วยบริหารที่เรียกว่า กองมณฑลลาวเฉียง เพื่อรวมอำนาจการเก็บภาษี และสิทธิการจ่ายเงิน เจ้านายฝ่ายเหนือจะได้เงินประจำตำแหน่งจ่ายเป็นรายปี มีการเปลี่ยนแปลงสิทธิป่าไม้ ซึ่งเดิมเป็นของเจ้าเมืองไปเป็นของแผ่นดินสยาม ทำให้บทบาทของเจ้าเมืองลดลง จนมีการจัดการปกครองแบบ มณฑลเทศาภิบาล ที่เรียกว่า “มณฑลพายัพ” ในปี พ.ศ. 2442 ทำให้เมืองเชียงใหม่และหัวเมืองฝ่ายเหนือทั้งหมดกลายเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทยโดยสมบูรณ์ อย่างไรก็ตามเมืองในแถบล้านนามีเจ้าปกครองมาตั้งแต่อดีตการ

เปลี่ยนแปลงจึงมีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป จนในที่สุดมีการยกเลิกอย่างสิ้นเชิง ในปี พ.ศ. 2469 สมัยสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ตำแหน่งเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่องค์สุดท้ายคือ เจ้าแก้วนารัฐ ซึ่งถึงแก่พิราลัยในปี พ.ศ. 2482 จึงถือเป็นการสิ้นสุดตำแหน่งเจ้าเมืองประเทศราชเชียงใหม่ นับแต่บัดนั้น

ในปี พ.ศ. 2476 ภายหลังจากที่ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย รัฐบาลได้ปรับปรุงระเบียบการบริหารงานส่วนภูมิภาค กำหนดให้จังหวัดเป็นส่วนการปกครองส่วนภูมิภาคแทนเมืองและมณฑล เชียงใหม่จึงเป็นจังหวัดหนึ่งของประเทศไทยตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ปัจจุบันเชียงใหม่ นับเป็นเมืองใหญ่เมืองหนึ่งที่มีความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ โดยถือเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของภาคเหนือตอนบน ตัวเมืองเชียงใหม่ขยายออกไปทุกทิศทางจากศูนย์กลางที่เป็นกำแพงเมืองรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส อย่างไรก็ตาม การขยายตัวของเชียงใหม่ไม่มีทิศทางที่แน่นอน ไม่เป็นระเบียบ ไม่เป็นระบบ ชุมชนเริ่มมีการขยายตัวออกไปหลายทิศทางตามเส้นทางคมนาคมและโครงข่ายสาธารณูปโภค ในรัศมีราว 20-30 กิโลเมตรจากตัวเมือง ได้แก่ ชุมชนเมริม แม่โจ้ สันทรายหลวง ดินเปา ขางเนิ้ง และหางดง จนมีการประกาศใช้ผังเมืองรวม ซึ่งมีพื้นที่ 429 ตารางกิโลเมตร ที่ครอบคลุมพื้นที่ 7 อำเภอ 49 ตำบลคือ อำเภอเมือง อำเภอเมริม อำเภอสันทราย อำเภอสันกำแพง อำเภอสารภี อำเภอหางดง อำเภอดอยสะเก็ด ซึ่งจะหมดอายุในการบังคับใช้ในวันที่ 19 ธันวาคม 2547 หลังจากนั้น กรมโยธาธิการและผังเมืองมีแผนที่จะจัดทำประกาศผังเมืองใหม่ให้ครอบคลุมพื้นที่เพิ่มขึ้นเป็น 592 ตารางกิโลเมตร ซึ่งคาดว่าจะมีจำนวนประชากร ราว 829,000 คน ในปี พ.ศ. 2555 (พลเมืองเหนือ, 2547: ฉบับที่ 141: 8-10).

2. สังคมเมืองเชียงใหม่ในอดีต

ธเนศวร์ (ธเนศวร์ เจริญเมือง, 2547: 171-172) ได้กล่าวถึงระบบการปกครองของสยามและล้านนาไว้ว่า ในอดีต(ก่อนรัตนโกสินทร์)ระบบเศรษฐกิจของคนไทยเป็นศักดินา สังคมมี 2 ชั้นชั้นคือเจ้าที่ดินและไพร่ เศรษฐกิจเป็นแบบยังชีพ การค้าขายมีจำกัด เมืองเป็นที่ตั้งของวังและวัด เมืองที่มีกำแพงล้อมรอบเป็นศูนย์กลางอำนาจเรียกว่า “เวียง” นอกจากภายในเวียงจะมีวังและวัด ก็มีเพียงข้าทาสบริวารที่เจ้านายไว้วางใจ นอกเขตกำแพงเมืองเป็นเขตเกษตร ไพร่ทำนาไร่ ส่วนไพร่ส่วนมักอยู่ในเขตห่างไกล มีหน้าที่หาของป่ามาเป็นส่วยส่งให้เจ้านาย ในเวียงเชียงใหม่ เมื่อมีการกวาดต้อนประชาชนชาวลื้อ ของ มาจากสิบสองปันนา เชียงตุงและลาวเหนือ ในสมัยรัชกาลที่ 1 พวกเขาถูกกำหนดให้ตั้งบ้านเรือนนอกเขตเวียงทั้งสิ้น ตั้งแต่อำเภอสันทราย ดอยสะเก็ด สันกำแพง หางดง สันป่าตองและอำเภอต่างๆ ของลำพูนในปัจจุบัน คนเหล่านี้รวมทั้งคนขวนซึ่งเป็นคนพื้นเมือง ต่างอยู่

นอกเขตเวียง นอกเขตกำแพงเมือง เช่น ป่าแพ่ง ฟ้าฮ่อม สันผีเสื้อ ท่าศาลา ช้างคลาน ประคุดหายยา ป่าแคด ไปจนถึงคอกสุเทพ แดบสนามบิน ซึ่งล้วนเป็นเขตเกษตรกรรม ส่วนในเวียงเชียงใหม่ จะมีตลาดเดือนละ 1-2 ครั้ง บริเวณ ที่แยกกลางเวียง เพื่อให้เจ้านายและข้าทาส บริวารในเวียงได้ซื้อสินค้าจากที่ต่างๆที่คนนอกเวียงได้รับอนุญาตให้นำเข้าไปขาย

จะเห็นว่าเศรษฐกิจแบบศักดินาที่มี 2 ชั้นชั้นและมีการค้าจำกัคนั้น คนส่วนใหญ่ทำนาทำไร่ อยู่นอกเขตเวียง ส่วนคนในเขตเวียงก็คือชนชั้นนำซึ่งมีไพร่หลวง ไพร่สม ไพร่ส่วย คอยทำงานรับใช้ ในรูปแบบต่างๆกัน ไม่มีเสรีชนหรือชนชั้นกลางที่สามารถเดินทางหรือทำกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างเสรี จึงทำให้ระบอบสังคมเช่นนี้ดำรงอยู่เป็นเวลานาน เพราะเศรษฐกิจจะจังกั้น ศูนย์อำนาจมีแต่คำสั่ง และบริโภค แต่มิได้ทำการผลิตใดๆ เมื่อพุทธศาสนา ได้รับการค้าจากเจ้านาย วังกับวัดจึงอยู่คู่กัน ในเวียง การอพยพเข้ามาของคนจีนในตอนปลายอยุธยาจึงมีส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดชนชั้นกลางใน สังคมสยามเนื่องจากพวกเขาประกอบอาชีพค้าขายเป็นส่วนใหญ่ พวกเขามีหน้าที่ทำการค้า ต่างประเทศและเก็บภาษีอากร ขนส่งสินค้า ส่วนหนึ่งได้อพยพมาอยู่ที่เชียงใหม่ ทำให้มีการขยายตัว ทางการค้าระหว่างสยามกับล้านนามากยิ่งขึ้น

3. การอพยพและการย้ายถิ่นฐานของชาวจีนสู่เชียงใหม่

ประวัติความเป็นมาของคนจีนในจังหวัดเชียงใหม่ก่อนข้างหายากเมื่อเปรียบเทียบกับ ประวัติของคนจีนในกรุงเทพมหานคร อย่างไรก็ตามผู้วิจัย ได้ค้นพบประวัติความเป็นมาของคนจีน ในเชียงใหม่บางส่วนที่เป็นประโยชน์ในการเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาในครั้งนี้

จากการศึกษา การอพยพมาตั้งถิ่นฐานของชาวจีนในภาคเหนือและจังหวัดเชียงใหม่ นั้นส่วน หนึ่งเป็นผลมาจากการแสวงหาหลักแหล่งในการประกอบธุรกิจ ส่วนหนึ่งมีผลมาจากการชักชวน ของพรรคพวกเพื่อนฝูงที่มาประกอบธุรกิจในเมืองเชียงใหม่อยู่แล้ว จึงได้ชักชวนกันมา นักธุรกิจชาวไทย เชื้อสายจีนจำนวนมากที่ทำการศึกษามาไม่ได้เป็นบุคคลที่เกิดในเชียงใหม่แต่เป็นบุคคลที่อพยพมาจาก จังหวัดในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

ปราณี ศิริธร ณ. พัทลุง (ปราณี, 2532 : 162) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการอพยพมาสู่เชียงใหม่ และลำพูนของคนจีนในอดีตตั้งแต่สมัยต้นกรุงธนบุรีว่าเกิดจาก การลี้ภัยทางการเมืองภายหลังการ ผลิตแผ่นดินหลังการสวรรคตของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช หลายระลอกเพื่อความปลอดภัย จากการเปลี่ยนแผ่นดินใหม่เพราะเกรงว่าจะถูกใส่ความและเป็นอันตรายแก่ชีวิต เนื่องจากพระเจ้า ตากสินทรงสืบเชื้อสายมาจากชาวจีนแต่จิว บรรดาคนจีนที่มีภรรยาที่เป็นคนไทยแท้และลูกครึ่งจีน ซึ่งเกรงภัยทางการเมืองจากราชการ ไทยในยุคนั้นก็ได้ทยอยอพยพออกจากกรุงธนบุรีไปพำนักอยู่ที่

บ้านท่าดินแดงอยุธยา และจังหวัดทางเหนือขึ้นมาเช่น กระจุกนัม กระจุกโล้ว กระจุกอึ้ง กระจุกฉั่ว กระจุกภู กระจุกตั้ง ต้น โต้้ว เป็นต้น

ในอดีต ชาวจีนนิยมมาตั้งหลักแหล่งอยู่บริเวณเมืองใหญ่เนื่องจากมีคูหาในการทำมาค้าขายได้มากกว่าในเมืองเล็ก ชาวจีนเข้ามาค้าขายและตั้งหลักแหล่งในเชียงใหม่ตั้งแต่ปลายรัชสมัยพระเจ้าตากสินมหาราชและเริ่มชัดเจนมากยิ่งขึ้น ในสมัยรัชสมัยรัชกาลที่ 5 เนื่องจากการค้าระหว่างล้านนาและกรุงเทพฯ ได้สะดวกมากกว่าเดิมจากที่อาศัยการคมนาคมทางน้ำเป็นหลัก ภายหลังจากมีการสร้างทางรถไฟจากกรุงเทพฯ ถึงเชียงใหม่ในปี พ.ศ. 2464 ตามเอกสารของราชการ ในปี พ.ศ. 2427 มีคนจีนเพียงไม่กี่คนที่เข้าภักดีนายอากรและได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ เช่น หลวงอนุสารสุนทร ต้นตระกูลชุติมา ต่อมาในปี พ.ศ. 2457 มีคนจีนในภาคเหนือทั้งหมด 2 พันคน จากนั้นก็เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เป็น 3,626 คน ในปี พ.ศ. 2462 (สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคเหนือ, 2542, หน้า 1542 อ้างในจงจิต กล่อมสิงห์)

ธนสวรรค์ เจริญเมือง (ธนสวรรค์, 2547: 172-182) กล่าวว่า ชาวจีนรุ่นแรกที่อพยพมาอยู่เชียงใหม่ จะตั้งบ้านเรือนบริเวณริมน้ำปิง เนื่องจากมีอาชีพค้าขายที่ต้องนำสินค้าจากกรุงเทพฯ มาขายและส่งไปขายที่กรุงเทพฯ กอปรกับการที่ชาวต่างชาติและสามัญชน ไม่มีสิทธิที่จะเข้าไปอาศัยอยู่ในเขตกำแพงเมือง ชาวต่างชาติ ขุนนางสยามจึงตั้งบ้านเรือน ร้านค้า และราชการริมฝั่งน้ำปิง วัตถุประสงค์ซึ่งอยู่ทางด้านตะวันออกของเชียงใหม่ที่จึงเป็นท่าเรือขนส่งและซื้อขายสินค้าที่สำคัญที่สุดของเมืองก่อนที่เส้นทางรถไฟจะมาถึงเชียงใหม่ในปี พ.ศ. 2464. บริเวณนี้กระแสน้ำไม่แรงเนื่องจากกระแสน้ำปิงพุ่งเข้าหาดั้งฝั่งตะวันตกด้านเหนือตลาดต้นลำไย ไปจนถึงบ้านพักผู้พิพากษาในปัจจุบัน ท่าเรือที่วัดเกตเป็นบริเวณที่น้ำนิ่งและลึก กว้างสำหรับเรือจำนวนมาก อีกทั้งอยู่ตรงข้ามกับตลาดต้นลำไยและฝั่งตัวเวียง ชาวจีนจึงสร้างบ้านพักและร้านค้าในบริเวณริมท่าวัดเกต

ชาวจีนส่วนหนึ่งซึ่งอพยพภายหลังหรือมองเห็นลู่ทางการเติบโตของเศรษฐกิจฝั่งตะวันตกของแม่น้ำจึงได้ตั้งบ้านเรือนที่ฝั่งตะวันตก เพื่อลำเลียงสินค้าจากท่าวัดเกตไปขายให้ชาวเชียงใหม่ในเขตเวียงและรับซื้อสินค้าจากฝั่งตะวันตกไปส่งที่ท่าวัดเกตเพื่อนำไปขายที่กรุงเทพฯ การย้ายบ้านพักและร้านค้าจากฝั่งวัดเกตมาอยู่ที่วิชยานนท์และสร้างร้านชว่งแสงของหลวงอนุสารสุนทร (สุนธีร์ ชูติมา-ต้นตระกูลนิมมานเหมินท์) ในปี พ.ศ. 2425 และสร้างตึกหลังแรกในปี พ.ศ. 2440 และตึกหลังที่สองคือร้านย่งไห้เฮงบนถนนท่าแพในเวลาต่อมา

ชุมชนชว่งม้อย วิชยานนท์ และท่าแพขยายตัวขึ้นเป็นลำดับหลังจากการสร้างสะพานไม้สักของนายแพทย์ เอ็ม ซิด ที่อุทิศให้เมืองเชียงใหม่ ทำให้มีการเชื่อมระหว่างวัดเกตกับชุมชนชว่งม้อย และทำให้สามารถขนถ่ายสินค้าจากวัดเกตมายังฝั่งตรงข้ามเพราะฝั่งตะวันตกเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรมของเมือง ในปี พ.ศ. 2432. เกิดกบฏพญาผาบ ที่กีดกันการเก็บภาษีอากรของเจ้าภักดีชาวจีน และประกาศว่าจะจับชาวจีนมาสังหารให้หมด ทำให้ชาวจีนจำนวนมากหนี

จากฝั่งวัดเกตมาอยู่ที่ชุมชนทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิง การพัฒนาชุมชนพ่อค้าไปสู่ตลาดต้นลำไย และตลาดวโรรสจึงเกิดขึ้น ณ บริเวณลานโล่งที่เป็นที่เผาศพเจ้านายที่เรียกว่า “ช่วงเมรุ”

และเคียบโตเป็นตลาดสำคัญของเมือง ส่วนถนนท่าแพที่เป็นถนนสำคัญที่เป็นเส้นทางที่เจ้านายในหัวเวียงใช้สำหรับการประกอบพิธีที่ฝั่งแม่น้ำปิงก็เกิดมีร้านค้าเกิดขึ้นมากมายและเกิดถนนวิชยานนท์เพื่อเชื่อมตลาดต้นลำไยและวโรรสและถนนข้างม่อยเพื่อรองรับการเพิ่มจำนวนของพ่อค้า แม่ค้า ข้าราชการและแรงงานที่อพยพมาจากภายหลัง เมื่อเส้นทางรถไฟมาถึงเชียงใหม่ในปี พ.ศ. 2464 ถนนจากสถานีรถไฟผ่านสันป่าข่อยข้ามสะพานนวรัฐมายังถนนสุเทพจึงมีความสำคัญมากยิ่งขึ้นทำให้ชุมชนการค้าในย่านสันป่าข่อยและริมสะพานนวรัฐเคียบโตมากขึ้น ทำวัดเกตลดความสำคัญลง ส่วนฝั่งตะวันตกมีความสำคัญมากขึ้น

การขยายตัวของโรงเรียนปรินส์รอยแอสส์ คาราวิทยาลัย โรงพยาบาลแมคคอร์มิค ทำให้บริเวณฟ้าฮ่าม ถนนแก้วนคร ถนนเจริญเมือง มีความเป็นปึกแผ่นมากขึ้นตามลำดับทำให้ตัวเมืองเชียงใหม่ขยายออกมาทางตะวันออก ทำให้แม่น้ำปิงเป็นเสมือนส่วนกลางเมืองในเวลาต่อมา เมื่ออำนาจของเจ้านายในท้องถิ่นลดน้อยลงสามัญชนก็เข้าไปยึดครองพื้นที่ ทำให้เกิดร้านค้าและบ้านพักในเวียงจำนวนมาก บางคนร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ที่ดินออกโฉนดบนที่ดินสาธารณะจำนวนมากเช่น ช่วงประดู่ท่าแพ เมื่อปี พ.ศ. 2507-2508 ชุมชนพ่อค้าในเขตกำแพงเมืองกับชุมชนพ่อค้าที่อยู่บริเวณรอบๆ โดยเฉพาะ ท่าแพ ข้างม่อย และชัยศรีภูมิก็ร่วมกับผู้บริหารเทศบาลนครเชียงใหม่หรือกำแพงเมืองซึ่งมีอายุเกือบ 70 ปีออกเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจ และนำเอาอิฐ ดินเหล่านั้น ไปถมเป็นถนนถมตามได้ถนนบ้าน ทางเดิน และนำไปถมบริเวณสนามกีฬาเทศบาลที่เคยเป็นที่ลุ่มและมีน้ำท่วมขังเป็นบริเวณกว้างในอดีต

การคมนาคมของเชียงใหม่ในอดีตนั้นมีหลายทาง การเดินทางทางบกซึ่งใช้ติดต่อระหว่างเมืองและหมู่บ้านได้แก่ช้างซึ่งเป็นพาหนะสำคัญของขุนนางและเจ้านายฝ่ายเหนือ สำหรับประชาชนใช้เกวียนในหมู่บ้านใกล้เคียงและใช้วัวต่างในหมู่บ้านที่ไกลออกไป นอกจากนั้นการเดินทางโดยการเดินเท้าเป็นสิ่งปรกติสำหรับประชาชนในหมู่บ้านใช้ติดต่อกับเมือง สำหรับทางน้ำก็ใช้เรือเป็นพาหนะที่สำคัญที่สุดในการติดต่อระหว่างเมืองกับหมู่บ้านที่อยู่ริมน้ำ ประวัติศาสตร์อันยาวนานของการเดินทางโดยเรือในแม่น้ำปิงปรากฏมานานตั้งแต่แรกเริ่มการสร้างเมืองหริภุญชัย เมื่อประมาณ พ.ศ. 1200. (ชุตินธิ์, 2549: 19).

ในอดีต การเดินทางจากเชียงใหม่ไปยังกรุงเทพมหานครเป็นไปด้วยความยากลำบาก การเดินทางไปและกลับต้องใช้ระยะเวลาหลายวัน ในสมัยพระเจ้ากาวิละเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่เมื่อทรงเสด็จไปเข้าเฝ้าและรับการแต่งตั้งเป็นผู้ครองนครเชียงใหม่จากพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระองค์เดินทางออกจากเชียงใหม่พร้อมข้าทาสบริวารและนำคนมอญ(เม็ง)ลงไปถวายยังกรุงเทพมหานคร โดยมีเรือ 138 ลำเป็นบริวารล่องไปตามแม่น้ำปิง ในขณะที่เดินทางเกิดโรคภัยไข้เจ็บ

จนถึงขั้นเสียชีวิตของบรรดาเสนาบดีผู้ใหญ่ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่องค์ที่ 6 คือ เจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ ทรงเสด็จเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ภายหลังการเดินทางกลับ เจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ทรงพระประชวรและถึงแก่พิราลัยที่ตำบลท่าพระเนตรระยะทางอีกวันเดียวถึงเมืองเชียงใหม่ การเดินทางสมัยนั้นจึงยากลำบากมากหากเปรียบเทียบกับปัจจุบัน การเดินทางในขณะนั้นมักเป็นการเดินทางโดยข้าราชการและพ่อค้าที่มีเชื้อสายจีนเป็นส่วนใหญ่ นอกจากโรคภัยไข้เจ็บแล้ว ผู้เดินทางต้องประสบกับการปล้นจี้ระหว่างทาง โดยมีจุดที่จะต้องระวังคือ บ้านป่าขาง บ้านสามเงาและบ้านนาในเขตจังหวัดตาก ช่วงจากตำบลบ้านนาเข้าสู่อำเภอฮอดระยะทาง 100 กิโลเมตร เป็นเส้นทางที่แคบและน้ำไหลเชี่ยวมีแก่งหลายแก่ง การเดินทางเป็นไปด้วยความยากลำบาก หากบรรทุกสินค้าเต็มที ขาขึ้นจากกรุงเทพ ต้องใช้เวลาถึง 46 วัน แม้จะมีความยากลำบากเพียงใดการนำสินค้าจากกรุงเทพฯมาจำหน่ายแต่ผลกำไรก็มากเป็นเงาตามตัวจนหลายตระกูลในเชียงใหม่สร้างฐานะได้เพราะการค้าขายทางเรือแม้จะมีบางคนได้กำไรมากยิ่งขึ้นเพราะแอบขนฝิ่นไปกับเรือ(อนุ, 2545:26-40)

ครั้งที่คุณ ไกรศรี นิรมานเหมินทร์ได้สัมภาษณ์นายแม อายุ 95 ปีซึ่งมีศักดิ์เป็นลุงเรื่องการเดินเรือล่องน้ำปิงว่าเรือที่ใช้เรียกกันหลายชื่อเช่นเรือแม่ปะ เรือหางแมลงป่องหรือบ้างก็เรียกเรือสะคอก เรือที่ล่องแม่น้ำปิงทุกลำต้องติดธงประจำชาติ ผู้ล่องเรือไปค้าขายมักเป็นชาวจีนทั้งสิ้นแต่มีเจ้าของเรือบางลำที่มีจิตใจโลก ใช้เรือขนฝิ่นซุกซ่อนไปขายที่กรุงเทพ ปกติเรือทุกลำที่ผ่านด่านจะมีตำรวจตรวจค้น เรือที่จะขนฝิ่นจะติดคอกงสุลฝรั่งขอเอกสารรับรองว่าเป็นเรือสัญชาติฝรั่ง เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส เนเธอร์แลนด์ โดยซื้อเอกสารรับรองมาแล้วชักธงของชาตินั้นๆ ซึ่งตำรวจประจำด่าน ไม่มีอำนาจเข้าตรวจค้น ทำให้ขนฝิ่นไปขายได้สะดวก (ไกรศรี นิรมานเหมินทร์, อ่างในอนุ เนินหาด, 2545: 41)

การเดินทางที่ยากลำบากนี้สอดคล้องกับที่ ศาสนาจารย์ ดร.แดเนียล แมคกิลวารีที่เดินทางโดยเรือเพื่อมาเผยแพร่คริสต์ศาสนาเมื่อปี พ.ศ. 2407ว่าต้องใช้เวลาในการเดินทางรอนแรมถึง 49 วันจากกรุงเทพฯสู่เชียงใหม่อันเป็นดินแดนที่ไกลโพ้น โดยเฉพาะการเดินทางจากตากถึงเชียงใหม่ที่ต้องผ่านแก่งทั้งหมด 32 แก่ง ต้องใช้เวลารวม 1 เดือน (ชูสิทธิ์, 2549: 10)

4. ชุมชนชาวจีนและย่านการค้าที่สำคัญของคนจีนในเชียงใหม่ ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 เชียงใหม่ได้รับการพัฒนาให้เป็นเมืองใหญ่ที่มีความเจริญรองจากกรุงเทพมหานคร นอกจากนั้นยังเป็นเมืองที่มีภูมิประเทศสวยงาม และขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามทำให้ชาวไทยเชื้อสายจีนในแหล่งอื่นๆอพยพหลั่งไหลเข้ามาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เช่นตระกูลชุตินา นิรมานเหมินทร์ ชินวัตร เป็นต้น ในครั้งแรกชาวจีนนิยมตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณย่านการค้าทางน้ำ โดยตั้งบ้านเรือนริม

แม่น้ำปิงบริเวณหลังวัดเกตการาม สองฟากถนนจึงเป็นย่านชาวจีนรุ่นแรก ต่อมาจึงขยายตัวออกไป บริเวณตรอกเหล่าโจ้ว(ตรอกข่วงเมรุ) ครอบคลุมบริเวณตลาดต้นลำไยและตลาดวโรรสจนถึงถนนท่าแพซึ่งจัดว่าเป็นย่านธุรกิจที่สำคัญของชาวจีนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตลาดต้นลำไยในอดีตจะขายของประเภทสมุนไพร เครื่องเทศที่ชาวพม่า ปากีสถาน บังกลาเทศ อินเดีย นำมาจำหน่าย เดิมตลาดต้นลำไยเป็นของหลวงโยนการพิจิตร ปัจจุบันเป็นของตระกูลนิมมานเหมินท์ ตลาดวโรรสตั้งอยู่บนถนนวิษยานนท์ ตรงข้ามกับตลาดต้นลำไยปัจจุบันถูกเรียกว่ากาดหลวง ที่เป็นแหล่งขายของฝากที่สำคัญของเชียงใหม่(จงจิต, 2546)

ในอดีต บริเวณที่ตั้งของตลาดวโรรสเคยเป็นข่วงเมรุหรือสุสานเก่าของเจ้านายฝ่ายเหนือมาก่อน ในปี พ.ศ. 2453 เจ้าแก้วนรวิรุทธทรงสร้างตลาดวโรรสขึ้น ซึ่งมีลักษณะลานโล่ง ล้อมรอบด้วยตึกแถว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นของ ชาวจีนอินเดีย ข้าราชการ ข้าราชการ ฝรั่งกลางเป็นลานโล่ง ให้ชาวบ้านนำเป็ดยก(ตระกร้า) หาบมาจากบ้านตั้งขายกับพื้น โดยมีร่มกระดาษสาขนาดใหญ่ปักตรงที่ขายประจำ ต่อมาในปี พ.ศ. 2511 เกิดไฟไหม้ครั้งใหญ่ เผาผลาญตลาดทั้งสองจึงมีการสร้างขึ้นใหม่ดังที่เห็นอยู่ในทุกวันนี้ ช่างตลาดวโรรสคือถนนข่วงเมรุหรือตรอกเหล่าโจ้ว หรือเหล่าโจ้ว คำว่าเหล่าแปลว่าฮาวโซ คำว่าโจ้ว แปลว่าบรรพบุรุษ ที่เรียกว่าตรอกเหล่าโจ้วเป็นเพราะตรอกนี้เป็นย่านชาวจีนเก่าแก่ตั้งแต่ชาวจีนโพ้นทะเลเข้ามาตั้งหลักแหล่งในเชียงใหม่ หลังจากโยกย้ายมาจากฝั่งวัดเกต นับย่นขึ้นไปถึง 4 ชั้นคน คนรุ่นปัจจุบันเป็นชั้นเหลน ชาวจีนที่อาศัยอยู่ส่วนใหญ่เป็นผู้บุกเบิกธุรกิจในเชียงใหม่ยุคแรกๆเช่น ตระกูลตันตรามนท์ ไอศานนท์และนิมมานเหมินท์ เป็นต้น ภายในตรอกเหล่าโจ้วมีศาลเจ้าปูนเก่าแก่ที่เป็นที่สักการบูชาสำหรับชาวจีนที่ค้าขายเดินทางเสี่ยงอันตรายขึ้นล่องตามลำน้ำปิง นอกจากนั้นยังมีศาลกวนอู(บู๊เบีย) ของอั้งยี่ผู้คอยดูแลผลประโยชน์และปกป้องชาวจีนในตรอกเหล่าโจ้ว ควบคุมแรงงานที่สถานีรถไฟและคุมโรงงานยาฝิ่นซึ่งเดิมตั้งอยู่ใกล้ศาลเจ้านั้นเอง ในศาลเจ้ากวนอูยังมีป้ายจารึกคำว่า “เจ้าพระนครเชียงใหม่” และ “เจ้าแม่ทิพเกสร” เป็นภาษาจีนและคำเมืองกำกับคู่กัน อันแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างเจ้านายฝ่ายเหนือกับชาวจีนในตรอกเหล่าโจ้ว เมื่อเกิดไฟไหม้ครั้งใหญ่ในปี พ.ศ. 2511 ศาลเจ้าไมโค่นไฟไหม้ จึงยังเป็นที่เคารพนับถือของคนในชุมชนและคนทั่วไปมากยิ่งขึ้น(จงจิต, 2546)

กล่าวได้ว่าตรอกเหล่าโจ้ว ถือเป็นชุมชนชาวจีนที่สำคัญของเชียงใหม่ จากอดีตในยุคก่อนที่คนจีนอพยพมาอยู่เชียงใหม่มีกอาศัยอยู่ย่านวัดเกตการาม ซึ่งใกล้แม่น้ำปิงและสะดวกในการขนส่งทางเรือ แต่หลังจากรถไฟมาถึงเชียงใหม่ในปี พ.ศ. 2464 ย่านค้าขายเปลี่ยนแปลงไปที่ถนนเจริญเมือง และมาที่ถนนท่าแพ ในช่วงเวลาใกล้เคียงกันความเจริญด้านการค้าขายแผ่มาที่ถนนวิษยานนท์ ตลาดต้นลำไยและตลาดวโรรสรวมทั้งที่ตรอกเหล่าโจ้ว ตรอกเหล่าโจ้วน่าจะเริ่มในช่วงที่มีการสร้างตลาดวโรรสขึ้น ต่อมาพระราชยาตราวรัศมีมาดำเนินการ โดยให้คนจีนมาเหมานเก็บรายปีและชาวจีนผู้นี้ได้มาขอสร้างศาลเจ้าชื่อศาลเจ้าเหล่าโจ้วซึ่ง เจ้าที่อัญเชิญมาประทับที่ศาลชื่อ เหล่าโจ้วจึง

เรียกตลกกันว่าตลกเหล่าโจ้ว ด้านหลังศาลเจ้าเป็นน้ำแม่ข่าที่เมื่อก่อนกว้างขวางและเรือสามารถแล่นมารับส่งสินค้าได้แต่ต่อมาดินเขินและชาวบ้านมาบุกรุกถือกรรมสิทธิ์ทั้งสองฝั่งแม่ข่า ตระกูลที่สำคัญของเชียงใหม่หลายตระกูลเกิดมาจากตลกเหล่าโจ้ว ครอบครัวแรกของตลกเหล่าโจ้วคือครอบครัวของพระชานาญชานานุรักษ์(ตวาด ซลัย)ที่รับราชการ ภายหลังที่เกษียณท่านได้มาอาศัยที่บ้านในตลกเหล่าโจ้วซึ่งเป็นบ้านไม้สักหลังใหญ่มีบริเวณกว้างขวาง นอกจากนั้นเป็นร้านเพ็งให้ของเจ้าแก้วซื่อเพ็ง แซ่ซิม ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นซัย สุขจิระเดช ซึ่งต่อมาทำธุรกิจด้านก่อสร้างและโรงแรม นิวเอเชีย โรงแรมเชียงใหม่พลาซ่าและโรงแรม โรยัลปรีนเซส ตระกูลต่อมาคือร้านแม่บัวรับตัดผ้าของตระกูล โตวิจักขณ์ชัยกุล ตระกูลอื่นๆได้แก่ริมวิทย์ภกร สิทธิพานิชซึ่งเป็นต้นตระกูลของ “กระแสบชัย” ตระกูลบุญอุปกรณ์ ตระกูลภักดีภาส ตระกูลอานันทวิลาส ตระกูล โดแสงชัย ตระกูลสุวิทย์ศึกษานนท์ (อนุ, 2546: 43-71)

ปัจจุบันชาวจีนในเชียงใหม่ได้ขยายตนเองออกไปทำการค้าในย่านต่างๆเช่นถนนท่าแพ ถนนช้างม้อย ถนนไปรษณีย์ ถนนราชวงศ์ ถนนวิชยานนท์ ถนน โชตนา ถนนเจริญเมือง ถนนช้างคลาน ถนนวัวลาย ถนนห้วยแก้ว และอำเภอรอบนอกอย่างทั่วถึง

5. ลักษณะครอบครัวของคนจีนในเชียงใหม่ ลักษณะครอบครัวของคนจีนในเชียงใหม่มีลักษณะที่คล้ายคลึงกับครอบครัวของคนจีนทั่วโลกคือเป็นครอบครัวขยาย โดยทุกครอบครัวจะอยู่รวมกัน สมาชิกในครอบครัวจะช่วยกันทำมาหากินมีการเคารพเชื้อพ้องกัน โดยที่ฝ่ายชายที่มีอาวุโสสูงสุดจะเป็นหัวหน้าครอบครัว ให้ความสำคัญกับชายมากกว่าหญิง เพราะเป็นผู้สืบทอดวงศ์ตระกูล บุตรหญิงเมื่อแต่งงานแล้วก็จะกลายเป็นคนนอกตระกูลทันที แม้แต่งงานแล้วจะไม่มีมีการเปลี่ยนแซ่ แต่ลูกที่เกิดมาจะต้องใช้แซ่ของพ่อ แต่ปัจจุบันสภาพเหล่านี้ได้เปลี่ยนแปลงไปบ้างตามกาลเวลาและสภาพทางสังคมที่เปลี่ยนไป มีการแยกครอบครัวไปเป็นครอบครัวเดี่ยว โดยมากผู้อาวุโสจะพักอยู่กับลูกชายคนโต ป้าขุขาบรพบุรุษก็เป็นหน้าหนึ่งของลูกชายคนโตที่จะนำมานูชาที่บ้าน โดยมีการเช่นไหว้แบบธรรมดาคู่ทุกวันพระจีน คือขึ้น 1ค่ำ และ15ค่ำ (ชีวอด จับ โหงั่ว) ลูกหลานที่อยู่ไกลไม่จำเป็นต้องมากก็ได้ แต่ในวันเช่นไหว้ใหญ่เช่นตรุษจีน สารทจีนและวันครบรอบวันตาย บรรดาญาติพี่น้องที่อยู่ไกลก็จะมารวมกันเพื่อทำพิธีเช่นไหว้บรรพบุรุษตามประเพณี นับเป็นกิจกรรมที่สร้างความเหนียวแน่นและสร้างความสัมพันธ์ให้กับญาติพี่น้อง ครอบครัวของคนจีนในเชียงใหม่ให้ความสำคัญกับการศึกษามาก นิยมส่งบุตรหลานให้เรียนจบการศึกษาในชั้นสูงสุดเท่าที่ความสามารถของบรรดาบุตรหลานจะอำนวย แต่เดิมพวกเขานิยมส่งบุตรหลานเข้าศึกษาเล่าเรียนใน โรงเรียนจีน แต่ต่อมานิยมส่งบุตรหลานเข้าศึกษาใน โรงเรียนไทยมากกว่าเพราะการเรียนภาษาจีนในโรงเรียนจีนมักไม่

ได้ผล ส่วนใหญ่จะให้บุตรหลานไปเล่าเรียนตามศาลเจ้าหรือมูลนิธิที่มีการสอนภาษาจีน (จงจิต, 2546)

6. สมาคมของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดเชียงใหม่มีดังนี้ (จงจิต, 2546:45)

1. สมาคมตระกูล 2ตระกูลคือตระกูลลิ้มและตัน
2. สมาคมท้องถิ่น 5 สมาคมคือ สมาคมจีนเดี่ยวเอี้ย สมาคมชาวทุ่งไต้ สมาคมชาวโพวเล้ง สมาคมเตี้ยอัน สมาคมเก็กเอี้ย ซึ่งล้วนเป็นสมาคมชาวแต้จิ๋ว
3. สมาคมที่จัดตามภาษาพูด ได้แก่ ขุนนาน(ฮ่อ) ไทหน้า ฮากกา(แคะ) กวางตุ้ง
4. สมาคมอาชีพและธุรกิจ มี 2 สมาคมได้แก่สมาคมพ่อค้าจีนเชียงใหม่ และสมาคมพานิชสมาคมคัลลี
5. สมาคมศิษย์เก่า ได้แก่สมาคมศิษย์เก่าช่องฟ้าวณิชบำรุงวิทยา

การรวมกลุ่มมีวัตถุประสงค์ต่างกัน เช่น การเข้าเป็นสมาชิกสมาคมตระกูลจะต้องเป็นคนทีสืบเชื้อสายมาจากแซ่หรือตระกูลนั้นๆ เพื่อให้ความช่วยเหลือกันในหมู่เครือญาติและประกอบกิจกรรมต่อบรรพบุรุษเดียวกันเช่นการร่วมกันเช่นไหว้ตามเทศกาล

สำหรับสมาคมท้องถิ่นและภาษาพูดนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารและพบปะสังสรรค์ระหว่างชาวจีนที่มาจากท้องถิ่นหรือพูดภาษาเดียวกัน และปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันเช่นงานศพหรืองานแต่งงาน นอกจากสมาคมต่างๆที่กล่าวถึงยังมีสโมสรต่างๆเช่นสโมสรพานิชย์จีนแห่งจังหวัดเชียงใหม่เพื่อเป็นแหล่งพบปะสังสรรค์ของชาวจีนและชาวไทย ส่วนมูลนิธิมีหลายมูลนิธิเช่นมูลนิธิสมาคมคัลลีการกุศล ที่ตั้งขึ้นมาเพื่อสงเคราะห์ประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ทั้งการศึกษาและสาธารณกุศล ส่วนการรวมกลุ่มที่ไม่ได้มีการจดทะเบียนอย่างเป็นทางการได้แก่ ชมรมไท้เก็ก ชมรมเหวียนจี้กง ชมรมหว้ายตันกง ซึ่งเป็นชมรมออกกำลังกายแบบจีนเพื่อพบปะสังสรรค์ในกลุ่มชาวจีนและคนไทยที่สนใจ นอกจากนั้นยังมีการรวมกลุ่มผู้ที่นับถือเทพเจ้า เช่น เจ้าแม่กวนอิมซึ่งจะมีการรวมกลุ่มกันทำบุญและสวดมนต์ร่วมกันในวันพระจีน(ขึ้น 1ค่ำ และ15ค่ำ) ของทุกเดือน

7. นักธุรกิจชาวจีนที่สำคัญของเชียงใหม่ในอดีต ปราณิ ศิริธร ณ พัทลุง (ปราณี, 2523:131-177) ได้กล่าวถึงนักธุรกิจชาวจีนที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและทำประโยชน์ให้แก่สังคมเมืองเชียงใหม่มีหลายท่าน เช่น

1. นายอิวสี่ โต้วอินเซ้ง เจ้าของอาคารสามชั้นที่ขายผ้าพื้นเมือง “หมู่เฮา” ในย่านถนนท่าแพ
2. นายอมร ชวชาติ หรือเจ้าแก้วหน่อ เจ้าของโรงสีสถานีรถไฟเชียงใหม่

3. นายใช้ฮั่น ชวชาติ ผู้ก่อตั้งสโมสรพานิชสามัคคีคนแรก
4. นายถืด แซ่ถั่ว เจ้าของโรงสีประจวบเชิงใหม่
5. นายไต้เจียว ปีกุณานนท์ เจ้าของบริษัทชินเซียงหลี บุตรคุณหลวงจีนนิกรพิทักษ์ (แห่งจังหวัดอุตรดิตถ์) ท่านผู้นี้เกิดในเมืองไทยแต่ไปเติบโตที่ประเทศจีนเพื่อการศึกษาค้นคว้า
6. นายโหวง เตียวเมียงถ่าย แห่งร้านเตียวเมียงถ่ายสันป่าข่อย
7. นายพวน ตนานนท์ อดีตเจ้าของโรงสีข้าวหนองประทีป
8. นายสงวน ธีระพันธ์ แห่งห้างลิ่งวงสง

ท่านเหล่านี้สามารถเข้าถึงและกลมกลืนกับคนเชียงใหม่เป็นอย่างดี และกว่านั้นบุตรหลานของท่านเหล่านี้หลายท่านมีภรรยาเป็นคนไทยทำให้มิตรภาพระหว่างคนไทยและคนจีนในเชียงใหม่เพิ่มพูนขึ้นดังเช่นสกุล นิมมานเหมินท์ ชูติมาและสกุลต่างๆ ในเชียงใหม่ที่ต้นสกุลเป็นคนจีนแต่ช่วงเวลา 1-2 ชั่วโมงก็กลายเป็นคนไทยไปแล้ว

ชูลิทธิ ชวชาติ (ชูลิทธิ, 2549: 34-39) ได้กล่าวถึงพ่อค้าจีนในเชียงใหม่ในช่วงปี พ.ศ. 1839-พ.ศ. 2504 ว่าเป็นผู้ที่มีอิทธิพลและคุมเส้นทางการค้าที่สำคัญระหว่างเชียงใหม่-ปากน้ำโพและกรุงเทพฯ โดยการค้าขายทางเรืออยู่ในมือของคนจีนเป็นส่วนใหญ่ พ่อค้าจีนในเชียงใหม่เป็นตัวแทนสินค้ารายใหญ่ให้แก่พ่อค้าฮ้อจากยูนนาน พ่อค้าไทยใหญ่จากรัฐฉาน พ่อค้าจากลาวและพ่อค้าวัวต่าง ซึ่งซื้อสินค้าจากเชียงใหม่เข้าไปจำหน่ายในหมู่บ้าน พ่อค้าจีนผูกขาดการค้าส่งให้แก่พ่อค้าท้องถิ่นแต่เพียงกลุ่มเดียว เคยมีชาวสวิสมารตั้งร้านขายส่งที่เชียงใหม่และลำปางในปี พ.ศ. 2440 แต่ต้องปิดร้านในที่สุดเพราะค้าขายสู้พ่อค้าจีนไม่ได้ พ่อค้าจีนซึ่งล่องเรือจากเชียงใหม่ มาซื้อสินค้าจากกรุงเทพฯ หรือปากน้ำโพมิได้ซื้อขายกับบริษัทของอังกฤษ หรืออินเดียโดยตรงแต่ซื้อขายกับพ่อค้าคนกลางในกรุงเทพฯ โดยอาจซื้อด้วยเงินสดหรือเงินเชื่อในระยะเวลา 1-2 เดือน ตระกูลพ่อค้าเรือในตลาดเมืองเชียงใหม่ระหว่าง พ.ศ. 2398-2464 ได้แก่

1. ตระกูลแซ่ไค้ว
2. ตระกูลวิบูลสันติ
3. ตระกูลนิมมานเหมินท์
4. ตระกูลภูวภูล
5. ตระกูลชูติมา
6. ตระกูลศักดิ์คาทร
7. ตระกูลปีกุณานนท์
8. ตระกูลนิกรพันธ์
9. ตระกูลอัครชิโนเรศ

พ่อค้าเงินในตลาดเมืองเชียงใหม่ประกอบอาชีพด้านการค้าขายตลอดทั้งปีนอกจากนี้ก็ยังประกอบอาชีพอื่นๆเช่นการรับจ้างอง จํานำ การให้กู้ยืมเงิน หรือการเป็นเจ้าภีณายอากร

อย่างไรก็ตามท่านที่ได้กล่าวนามมานี้ไม่มีบทบาทภาค โมนเหมือนกับบุคคลเชื้อสายจีนที่จะกล่าวโดยสรุปดังต่อไปนี้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของเชียงใหม่ในอดีต (ปราณี, 2523: 131-177).

1. นายชู โอสถาพันธ์หรือเจ้าแก้ว ไอ้ว เชียงว้ทั้ง ที่มีความสามารถในการทำธุรกิจโดยท่านได้เปิดร้านจำหน่ายทองรูปพรรณร้านแรกของเชียงใหม่ที่ถนนวิชยานนท์ ชื่อร้านยัง ไ้ตั้ง ต่อมาเปิดร้านจำหน่ายปืน กลิ่นสุราในเขตเมืองเชียงใหม่ โรงสีข้าว โรงน้ำแข็ง โรงเลื่อย ต่อมาท่านได้เปลี่ยนแปลงสถานะหลังใหญ่ซึ่งเคยเป็นค้บของเจ้าแก้วนวรรฐ ทำเป็นตลาดและให้นามเป็นอนุสรณ์แก่เจ้าของสถานที่นั้นว่า “ตลาดนวรรฐ”

2. แม่ใส ศักดาทร มารดาของนายห้างริ้ว ศักดาทรผู้ก่อตั้งบริษัทนิคมพานิช คุณแม่ใส ศักดาทร เป็นผู้ที่มิบทบาทสำคัญผู้หนึ่งในวงการค้าของเชียงใหม่เมื่อ 60ปีที่ผ่านมา ท่านผู้นี้เป็นบุคคลที่มีความสามารถในการค้าการแก้ไขปัญหาแม้ในการคุมเรือขึ้นเหนือล่องใต้ระหว่างกรุงเทพและเชียงใหม่ที่ต้องเสี่ยงอันตรายจากการล่องแก่งและการถูกปล้น แถบอำเภอบ้านนา จังหวัดตาก เนื่องจากท่านเป็นผู้ที่มีศิลปะในการเจรจาและช่วยเหลือผู้คน ทำให้พวกโจรไม่กล้าดอแยกับท่าน ขณะเดียวกัน ท่านสามารถดึงคู่ลูกค้าที่เป็นเจ้านายที่อยู่ในค้บในวังให้มาอุดหนุนสินค้าของท่าน และสามารถหาสินค้ามาตอบสนองความต้องการแก่ลูกค้าได้เป็นอย่างดี ทำให้บุตรชายของท่านคือ นายห้างริ้ว ศักดาทร ได้รับการถ่ายทอดสิ่งดีจากท่าน

3. เจ้าแก้ววุ่น ดันสกุล ดันตรานนท์ ในปัจจุบัน ท่านมีบุตรหลานอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่มากมายโดยเป็นบุคคลที่มีหลักฐานและชื่อเสียงในด้านการทำประ โยชน์ให้แก่สังคม เช่น ดร.รัช ดันตรานนท์ เจ้าของและผู้อำนวยการห้างสรรพสินค้าดิณตราภัณท์ และอดีตนายกเทศมนตรีเทศบาลนครเชียงใหม่คือคุณววรรค ดันตรานนท์

4. นายเชียง ชินวัตร บุตรของนายอากรเส็งและคุณนายทองดี คหบดีของตำบลบางกระจะ อำเภอกาใหม่ จังหวัดจันทบุรีที่ได้ย้ายถิ่นฐานมายังเชียงใหม่เพื่อทำหน้าที่ในการเก็บเงินภีณายอากร หลังจากคุณนายทองดีได้ถึงแก่กรรม นายอากรเส็ง กับนายเชียง ได้อพยพไปที่บ้านสันกำแพง ตรงกับปีที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเสด็จสวรรคต (พ.ศ. 2453) ต่อมานายเชียง ได้สมรสกับนางสาวแสง สมณะ ธิดาของคหบดีแห่งสันกำแพง และช่วยกันทำมาหากินโดยทำการค้ากับจีนฮ่อและพวก ไทยใหญ่ซึ่งนำสินค้าจากมณฑลยูนนานและสิบสองปีนนามาจำหน่าย ขณะเดียวกันก็ทำการค้าขายให้กับชาวสันกำแพงจนเป็นที่นิยม ท่านทั้งสองมีบุตรธิดารวม 12 คน และมีอาชีพหลากหลายตามความสามารถของตนเองและล้วนเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จทั้งสิ้น

5. หลวงอนุสารสุนทร (สุนธีร์ ชั่วย่งเส็ง) ท่านผู้นี้เป็นบุคคลสำคัญที่มีชื่อเสียงและเป็นที่เคารพและสรรเสริญแก่บุคคลทั่วไปในเชียงใหม่และจังหวัดใกล้เคียงทั้งในการเป็นนักธุรกิจและการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา บรรดาบุตรหลานของท่านได้สร้างสรรคสาธารณประโยชน์ไว้เป็นสิ่งที่ประทับใจแก่ชาวเชียงใหม่เช่นการเรียกร้องให้รัฐบาลจัดตั้งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ การสร้างพุทธสถาน อันเป็นศูนย์กลางของชุมชนในอดีต

8. บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของล้านนาที่มีส่วนในการจัดการรูปแบบการทำธุรกิจของชาวจีน เชียงใหม่เป็นเมืองเก่าที่มีวัฒนธรรม ประเพณีและอารยธรรมมากมายอันเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งหาที่ใดเสมอเหมือนได้ยาก บุคคลใดมาอาศัยอยู่มักจะผูกพันและถูกกลืนกลายทางวัฒนธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของท้องถิ่นไปอย่างง่ายดายในเวลาอันไม่นานนัก

คนจีนที่อพยพเข้ามาอาศัยและทำมาหากินในเชียงใหม่มีความสามารถเข้าถึงและกลมกลืนกับคนเชียงใหม่ได้เป็นอย่างดีและบุตรหลานของท่านเหล่านี้หลายท่านมีภรรยาเป็นคนไทย ทำให้มิตรภาพและความผูกพันระหว่างคนจีนและคนไทยในเชียงใหม่เพิ่มพูนขึ้น โดยไม่เปลี่ยนแปลง ต่างคนต่างช่วยเหลือซึ่งกันและกันดังเช่นสกุลนิมมานเหมินทร์ ชูติมา และสกุลต่างๆ ในเชียงใหม่ซึ่งต้นตระกูลเป็นคนจีน แต่ชั่วระยะ 1-2 ชั่วคน ได้กลายเป็นคนไทยไปแล้ว ขณะเดียวกัน คนจีนในเชียงใหม่ไม่ชอบยุ่งเกี่ยวกับการเมืองเท่าใดนัก เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นๆ ทั้งนี้โดยวัฒนธรรมและศีลธรรมของคนเชียงใหม่ได้ดึงดูดจิตใจให้นับเอียงมาทางคนเชียงใหม่ เกือบ 80% บรรดาบุตรหลานชาวจีนในภาคเหนือ ส่วนมากถ้าเป็นบุตรหญิงแล้วมักจะตั้งชื่อเรียกเป็นภาษาพื้นเมืองแทบทุกราย แต่ผู้ชายมักมีชื่อเป็นจีนแต่ชีวิตจิตใจของพวกเขาเหล่านั้นมักมีความรู้สึกว่าเขาเป็นชาวโยนกหรือวนหรือที่เรียกตนเองว่าคนเมือง อย่างชีวิตจิตใจโดยแท้ ดังได้เห็นพฤติกรรมของลูกหลานจีนในตระกูลชูติมา และนิมมานเหมินทร์ ที่ได้แสดงบทบาทต่อสู้เพื่อท้องถิ่นและสาธารณะประโยชน์เพื่อคนเชียงใหม่เป็นเวลา 40-50 ปีเศษมาแล้ว เช่นการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และการก่อสร้างพุทธสถาน (ปราณี, 2523: 131-132, 165).

นักธุรกิจชาวจีนส่วนใหญ่ที่ประสบความสำเร็จในอดีตของเชียงใหม่จึงมักได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมที่โอบอ้อมอารีของชาวเชียงใหม่ เช่น นายห้างต้นง่วนซุนผู้ก่อตั้งห้างตัมตราภัณฑ์ มีชีวิตจิตใจที่เป็นคนไทย โดยแสดงออกถึงจริยธรรม คุณธรรม และภูมิธรรม อย่างสูงส่งจนเสด็จพระราชยาเข้าคารารัศมีทรงตรัสกับพันเอกพระยามหานรงค์ เรื่องเดช ผู้บังคับการทหารบกมณฑลพายัพ นครเชียงใหม่ว่า เป็น “พ่อค้าจีน แต่เป็นผู้ดีไทย มีน้ำใจ และคุณธรรมเป็นเลิศ หากคนเสมอเหมือนได้ยาก” (ปราณี, 2523: 97)

นักธุรกิจชาวจีนที่อาศัยอยู่ในเชียงใหม่ที่ประสบความสำเร็จทุกท่านจะเป็นผู้ที่มีใจบุญสุนทาน ชอบทำบุญทำทานให้แก่ผู้ยากไร้และทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา โดยการสร้างถาวรวัตถุต่างๆ ตามโอกาสที่อำนวย เช่น หลวงอนุสารสุนทรที่ท่านสมทบทุนก่อสร้าง โบสถ์ วิหาร กุฏิ ศาลาถักบาตร และโรงเรียนปริยัติธรรม วิหารวัดพระสิงห์และวัดอุปคุต และโรงเรียนคำเที่ยง ดึกประสูติสถาน โรงพยาบาลแมคคอร์มิค ตระกูลชินวัตร ได้ก่อสร้างวัด โรงธรรมสามัคคีที่อำเภอสันกำแพง นายชูโอสถาพันธ์ ช่วยเหลือราชการทหาร โดยการบริจาคข่าวสารให้กับกองทัพบกและชอบการบุญสุนทานเป็นที่สุด

ขณะเดียวกันนักธุรกิจชาวจีนที่ประสบความสำเร็จเหล่านี้จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้มีอำนาจบารมี เช่น แม่ไส ศักดาพรที่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อพระราชชายาदारารัศมี เมื่อแม่คำไสได้เป็นนักธุรกิจที่มั่งคั่ง เมื่อท่านคุมเรือไปค้าขายกรุงเทพฯ มักนำของไปถวายเสด็จพระราชชายาदारารัศมีมิได้ขาด ในฐานะข้าหลวงเดิม เมื่อมีทับทิมและเพชรพลอยจากพม่าติดๆ แล้วยังมักนำไปเสนอและเป็นที่ยอมรับเพราะทราบราคาไม่อันแก่แม่คำไส ต่อมาพระราชชายาदारารัศมี ได้ทรงมีจดหมายถึงพวกเจ้านายในเมืองเชียงใหม่กล่าวสรรเสริญแม่คำไส ในฐานะผู้รับบุญคุณเจ้านายจึงขอให้พวกญาติพี่น้องในพระราชวงศ์สนับสนุนเป็นลูกค้ำของแม่คำไส แต่ผู้เดียวให้มากที่สุด(ปราณี, 2523: 123-124).

เช่นเดียวกับที่นายห้างตันง่วนซุน ผู้ก่อตั้งห้างตันตราภัณฑ์ ได้รับการสนับสนุนจากเสด็จพระราชชายาदारารัศมีกับพลตรีเจ้าแก้ววรัญ เจ้าของตลาดวโรรสตามแปลนของนายห้างตันง่วนซุน โดยเป็นพระประสงค์ของท่านทั้งสองที่ต้องการสนับสนุนให้นายห้างตันง่วนซุนเปิดจำหน่ายสินค้าเครื่องกระเบื้องจากต่างประเทศในยุคแรก ในยุคนั้นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่รู้จักคุ้นเคยกับท่านเพราะเป็นลูกค้ำของห้างตันง่วนซุน ที่จะส่งอาหารประจำบ้านทั้งเครื่องกระเบื้องและเครื่องคองจากประเทศจีนตามคุ้มเจ้านายเมืองเหนือแทบทุกแห่ง (ปราณี, 2523: 144).

การที่นักธุรกิจทั้งหลายที่เป็นคนเชื้อสายจีนจะประสบความสำเร็จในแวดวงธุรกิจได้นั้นจะต้องรู้จักการระบอบนอบผู้มีอำนาจตามลักษณะของสังคมไทยและสังคมชาวล้านนา ดังนั้นพวกเขาจึงต้องปรับตัวและวิธีการดำเนินธุรกิจตามค่านิยมและวัฒนธรรมอันดั้งเดิมของท้องถิ่น